

Key words: *Helicobacter pylori*, rapid urease test, intra-gastric pH-metry.

Стаття надійшла до редакції 07.11.2013 р.

Власенко Ірина Георгіївна - д.мед.н., Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, кафедра готельної і ресторанної справи; +38 0432 27-71-21

Новицький Андрій Олександрович - аспірант кафедри технології переробки м'яса, молока і мікробіології, ВНАУ; +38 067 948-72-73

Власенко Володимир Васильович - д.б.н., професор, завідувач кафедри технології переробки м'яса, молока і мікробіології, ВНАУ; +38 050 461-04-89

© Штанюк Є.А., Мінухін В.В., Ляпунов М.О., Лисокобилка О.А.

УДК: 579.2:615.28:615.454.1]:616-001.4-022

Штанюк Є.А., Мінухін В.В., Ляпунов М.О., Лисокобилка О.А.

Харківський національний медичний університет, кафедра мікробіології, вірусології та імунології (проспект Леніна, буд. 4, м. Харків, Україна, 61022); Державна наукова установа "Науково-технологічний комплекс "Інститут монокристалів" НАН України" (проспект Леніна, буд. 60, м. Харків, Україна, 61001)

ВИВЧЕННЯ АНТИМІКРОБНОЇ АКТИВНОСТІ МАЗЕЙ, ЯКІ МІСТЯТЬ ОФЛОКСАЦИН ТА ЛЕВОФЛОКСАЦИН, ЩОДО ОСНОВНИХ ЗБУДНИКІВ РАНОВОЇ ІНФЕКЦІЇ

Резюме. У досліджах *in vitro* вивчена антибактеріальна активність 11 мазей, що містять офлоксацин, і 11 мазей, що містять левофлоксацин, на стандартні штами *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* і *Staphylococcus aureus*. Відзначено, що при використанні мазі з офлоксацином на водорозчинних основах з додаванням 10 % фармасолву спостерігаються найбільші зони затримки росту *P. aeruginosa* і тенденція до їх зростання при додаванні 10 % ДМСО, 5-10 % транскутолу Р, 0,5 % трилону Б. При застосуванні мазей з левофлоксацином на водорозчинних основах має місце достовірне збільшення зон затримки росту при додаванні трилону Б в поєднанні з 5 % ДМСО, 10 % ДМСО і тенденція до зростання при додаванні 5 % ДМСО, 5 % фармасолву, 10 % транскутолу, 0,5 % трилону Б.

Ключові слова: мазі, офлоксацин, левофлоксацин, *E. coli*, *P. aeruginosa*, *S. aureus*.

Вступ

За даними світової та вітчизняної літератури, спостерігається тенденція до зниження кількості ефективних антибактеріальних препаратів для лікування ранових гнійно-запальних ускладнень. Розвиток резистентності до найпоширеніших антибіотиків у багатьох збудників робить традиційну терапію малоефективною [Ершова і др., 2008; Фоминых, 2011; Lanzafame et al., 2005; Gorbunov et al., 2007]. Ризик виникнення і етіологічна структура збудників різних видів внутрішньо-лікарняних інфекцій схожі, але особливо актуальна ця проблема для хірургічних стаціонарів [Козлов, 2010; Фоминых, 2011; Harbarth et al., 2000].

Досліджено, що хірургічні інфекції розвиваються у 2-5 % з 16 мільйонів пацієнтів, яким кожного року проводили хірургічні процедури, що складає близько 24 % усіх внутрішньо-лікарняних інфекцій [Agarwal, Thomas, 2003]. В Україні частота виникнення гнійно-септичних процесів після хірургічних втручань досягає 14-16 % [Дяченко та ін., 2013].

Найчастіше збудниками тяжких гнійних ускладнень є грамнегативні бактерії, серед яких превають синьогнійна та кишкова палички [Фоминых, 2011; Shahinian, Chernuha, 2005; Gorbunov et al., 2007]. За даними інших джерел, у структурі збудників ранових інфекцій переважає золотистий стафілокок [Штанюк та ін., 2011].

Багатьма дослідниками в різних країнах ведеться пошук нових антибіотиків, синергічних комбінацій ан-

тибактеріальних речовин, а при розробці лікарських препаратів - нових допоміжних речовин, які дозволяють, у першу чергу, підвищити якість лікування хворих з інфекційними ускладненнями, викликаних полірезистентними збудниками [Ляпунов і др., 1999; Дяченко та ін., 2013; Klivanov et al., 2003; Joukhadar, Pillai, 2010].

Метою даного дослідження було вивчення антибактеріальної активності мазей на водорозчинних основах, що містили офлоксацин та левофлоксацин, щодо *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* та *Staphylococcus aureus*.

Матеріали та методи

Експериментальне вивчення антибактеріальної активності 22 мазей було проведено на стандартних штаммах *E. coli* ATCC 25922, *P. aeruginosa* ATCC 27853 та *S. aureus* ATCC 25923.

До складу мазей як лікарські речовини антибактеріальної дії були включені офлоксацин або левофлоксацин (по 11 зразків мазей в кожній групі). В зазначених експериментальних групах було по одному зразку мазі, виготовленої на поліетиленоксидній основі (ПЕО), які були умовно позначені №№ 0, ЛО, інші десять зразків мазей (з №1 по №10 та з №11 по №20) - на полоксамерній основі, які містили в своєму складі такі допоміжні речовини, як пропіленгліколь, диметилсульфоксид, фармасолв, транскутол Р або трилон Б в різних кількостях.

Для визначення антибактеріальної дії мазей вико-

ристовували метод дифузії в агар (метод "колодязів") згідно з методичними рекомендаціями з вивчення специфічної активності протимікробних лікарських засобів [Волянський та ін., 2004].

Дослідження повторювали шестикратно. Отримані результати аналізували за допомогою методів варіаційної статистики. Достовірність отриманих результатів визначали за критерієм Стюдента (при $p < 0,05$).

Експеримент був здійснений на базі кафедри мікробіології, вірусології та імунології (зав. кафедрою - д-р мед. наук, проф. Мінухін В.В.) Харківського національного медичного університету. Експериментальні зразки мазей були виготовлені ДНУ "Науково-технологічний комплекс "Інститут монокристалів" Національної академії наук України" (директор, д-р хім. наук, проф. Шишкін О.В.).

Результати. Обговорення

В першій серії досліджень було доведено, що склад розчинників і основи мазей з офлоксацином достовірно не впливає на зони затримки росту *E. coli* ATCC 25922 та *S. aureus* ATCC 25923 (табл. 1).

В наступній серії експериментів було встановлено достовірне підвищення діаметру зон затримки росту *P. aeruginosa* ATCC 27853 при додаванні 10 % фармасолву (мазь № 6) і спостерігається тенденція зростання при додаванні до основи 10% диметилсульфоксиду - ДМСО (№ 4), 5 % та 10 % транскутолу Р (№ 7, № 8 відповідно) та 0,5 % трилону Б (№ 9).

При дослідженні мазей з левофлоксацином було встановлено, що склад основи та пенетрантів також достовірно не впливають на зони затримки росту *E. coli* ATCC 25922 та *S. aureus* ATCC 25923 (табл. 2).

При дослідженні антимікробної активності мазей щодо *P. aeruginosa* ATCC 27853 спостерігалось достовірне підвищення зон затримки росту при додаванні 10 % ДМСО (мазь № 14), тенденція до збільшення зон - при додаванні 5 % ДМСО (№ 13), 5 % фармасолву (№ 15), 10 % транскутолу (№ 18), 0,5 % трилону Б (№ 19). Самий високий результат ($p < 0,05$) отримано при використанні мазі № 20 (при додаванні 0,5 % ДМСО та 0,5 % трилону Б).

При порівнянні антибактеріальної дії мазей, що містять офлоксацин та левофлоксацин, по відношенню до *S. aureus* ATCC 25923 та *E. coli* ATCC 25922 достовірної різниці не виявлено. Зони затримки росту штамів *S. aureus* та *E. coli* при використанні мазей з офлоксацином коливаються в межах 28-29 мм та 30-31,5 мм відповідно, а при використанні мазей з левофлоксацином - 27,5-29 мм та 30-31 мм.

Антибактеріальна дія мазей з левофлоксацином відносно *P. aeruginosa* ATCC 27853 в цілому ефективніша, ніж мазей з офлоксацином. Діаметр зон затримки росту при використанні мазей з офлоксацином коливається від 34,5 мм до 37 мм, а при використанні мазей з левофлоксацином - від 37 мм до 38,5 мм ($p < 0,05$).

При умовному ранжуванні антибактеріальної дії ма-

Таблиця 1. Зони затримки росту тест-мікроорганізмів до мазей, що містять офлоксацин.

Номер зразка мазей	Діаметр зон затримки росту, мм ($M \pm m$; $n=6$)		
	<i>E. coli</i> ATCC 25922	<i>P. aeruginosa</i> ATCC 27853	<i>S. aureus</i> ATCC 25923
0	30,8±1,51	34,68±1,46	29,13±0,56
1	30,72±0,55	34,97±0,95	29,25±1,07
2	30,45±1,55	34,82±1,23	28,12±1,8
3	31,08±2,2	34,47±1,19	28,17±1,05
4	30,75±1,48	35,38±1,77	28,25±1,8
5	30,07±0,88	34,63±0,9	27,78±1,23
6	30,77±1,2	36,97±0,94	28,33±1,55
7	30,75±2,27	35,93±1,03	28,35±1,1
8	30,62±1,35	35,9±0,93	28,62±1,49
9	31,2±1,61	35,55±0,8	28,65±1,28
10	31,5±2,13	34,73±0,85	28,6±0,88

Таблиця 2. Зони затримки росту тест-мікроорганізмів до мазей, що містять левофлоксацин.

Номер зразка мазей	Діаметр зон затримки росту, мм ($M \pm m$; $n=6$)		
	<i>E. coli</i> ATCC 25922	<i>P. aeruginosa</i> ATCC 27853	<i>S. aureus</i> ATCC 25923
ЛО	30,62±0,76	36,98±1,31	29,1±0,89
11	30,47±1,36	36,82±1,31	28,75±1,58
12	30,28±1,077	36,93±0,55	28,02±0,77
13	30,1±1,03	37,32±1,34	28,52±2,45
14	30,28±1,56	38,37±0,88	28,7±1,66
15	30,27±1,9	37,52±1,32	27,47±1,35
16	30,08±1,67	37,08±1,48	28,05±1,8
17	30,2±1,62	36,72±1,65	27,83±1,31
18	30,1±0,74	37,58±1,14	27,57±1,74
19	30,27±0,94	37,67±1,43	28,28±1,49
20	30,05±0,99	38,57±0,79	28,2±1,74

зей було встановлено, що найефективніша дія мазей з офлоксацином спостерігається відносно штамів *P. aeruginosa* ATCC 27853 (діаметр зон затримки росту становить 34,5-37 мм), далі *E. coli* ATCC 25922 (30-31,5 мм) та *S. aureus* ATCC 25923 (28-29 мм).

При аналізі ефективності мазей з левофлоксацином також найефективніша антибактеріальна дія була відмічена на штам *P. aeruginosa* ATCC 27853 (діаметр зон затримки росту 37-38,5 мм), далі *E. coli* ATCC 25922 (30-31 мм) та *S. aureus* ATCC 25923 (27,5-29 мм).

В дослідях *in vitro* мазі з левофлоксацином в цілому ефективніші від мазей з офлоксацином щодо референс-штаму *P. aeruginosa* ATCC 27853.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. В дослідях *in vitro* при дослідженні антибактеріальної активності мазі з офлоксацином на поллоксамерній основі з додаванням 10 % фармасолву спос-

терігаються достовірно більші зони затримки росту відносно штаму *P. aeruginosa* ATCC 27853 і тенденція до їх зростання при додаванні 10 % ДМСО, 5-10 % транскутолу Р, 0,5 % трилону Б.

2. Дослідження антимікробної дії мазей з левофлоксацином на поллоксамерній основі на штам *P. aeruginosa* ATCC 27853 показало достовірне збільшення діаметра зон затримки росту при додаванні трило-

ну Б та 5 % ДМСО, 10 % ДМСО.

3. Склад основи та розчинників в мазах з офлоксацином та левофлоксацином достовірно не впливають на зони затримки росту стандартних штамів *E. coli* ATCC 25922 та *S. aureus* ATCC 25923.

Перспектива подальших досліджень у даному напрямку полягає у вивченні антибактеріальної дії мазей на клінічні полірезистентні штами мікроорганізмів.

Список літератури

- Дослідження впливу комбінацій антибіотиків на музейні поліантибіотикорезистентні штами синьогнійної палички / В.Ф. Дяченко, Ю.А. Ягнюк, А.М. Марющенко [та ін.] // Annals of Mechnikov Institute. - 2013. - № 4. - С. 49-52.
- Ершова И.Б. Резистентность микроорганизмов и антибактериальная терапия / И.Б. Ершова, А.А. Высоцкий, Т.В. Ширина // Жіночий лікар. - 2008. - № 6. - С. 35.
- Козлов Р.С. Селекция резистентности микроорганизмов при использовании антимикробных препаратов: концепция "параллельного ущерба" / Р.С. Козлов // Клиническая микробиология и антимикробная химиотерапия. - 2010. - № 12 (4). - С. 284-294.
- Методичні рекомендації по вивченню специфічної активності протимікробних лікарських засобів / Укладчі: Ю.Л. Волянський, І.С. Гриценко, В.П. Широкобова [та ін.]. - К., 2004. - С. 21-22.
- Создание мягких лекарственных средств на различных основах. Сообщение 1. Исследование реологических свойств мазей на водорастворимых основах / Н.А. Ляпунов, Е.П. Безуглая, Ю.М. Столпер [и др.] // Фармаком. - 1999. - № 6. - С. 10-16.
- Фоминых С.Г. Раневые инфекции: значение микробиологического мониторинга при составлении больничного формуляра антимикробных препаратов / С.Г. Фоминых // Клиническая микробиология и антимикробная химиотерапия. - 2011. - № 13 (4). - С. 368-375.
- Штанюк Є.А. Етіологія гнійно-запальних захворювань, спричинених умовно-патогенними мікроорганізмами в неінфекційній лікарні / Є.А. Штанюк, О. М. Остапенко, В.В. Мінухін // Експериментальна і клінічна медицина. - 2011. - № 4 (53). - С. 9-12.
- Agarwal M. Prevalence of post-op. nosocomial infection in neuro-surgical patients and associated risk factors - A prospective study of 2441 patients. (212). / M. Agarwal, P. Thomas // Nurs. J. India. - 2003. - № 94. - P. 197.
- Gorbunov V.A. Multi-center study of nosocomial antibiotic-resistant strains of *Pseudomonas aeruginosa* in the Republic of Belarus / V.A. Gorbunov, L.P. Titov, T.S. Ermakova // Health Care. - 2007. - № 1. - P. 28-31.
- In vitro Activity of Levofloxacin against Recent Gram-Negative Nosocomial Pathogens [Text] / A. Lanzafame, G. Bonfiglio, L. Santini [et al.] // Chemotherapy. - 2005. - Vol. 51. - P. 44-50.
- Joukhadar C. Lack of bactericidal antagonism or synergism in vitro between oxacillin and vancomycin against methicillin-susceptible strains of *Staphylococcus aureus* / C. Joukhadar, S. Pillai // Antimicrob Chemother. - 2010. - Vol. 54 (2). - P. 773-777.
- Klibanov O. Single Versus Combined Antibiotic Therapy for Gram-Negative Infections / O. Klibanov, R. Raasch, J. Rublein // The Annals of Pharmacotherapy. - 2003. - Vol. 38 (2). - P. 332-337.
- Prolonged antibiotic prophylaxis after cardiovascular surgery and its effect on surgical site infections and antimicrobial resistance / S. Harbarth, M.N. Samore, D. Lichtenberg [et al.] // Circulation. - 2000. - № 101. - P. 16-21.
- Shahinian I. A. Non-fermenting Gram-negative bacteria in the etiology of nosocomial infections: clinical, microbiological and epidemiological features / I.A. Shahinian, M. Yu. Chernuha // Mountain. microbiology antimicrobial Chemotherapy. - 2005. - Vol. 7, № 3. - P. 271-285.

Штанюк Е.А., Мінухін В.В., Ляпунов Н.А., Лысокобылка А.А. ИЗУЧЕНИЕ АНТИМИКРОБНОЙ АКТИВНОСТИ МАЗЕЙ, СОДЕРЖАЩИХ ОФЛОКСАЦИН И ЛЕВОФЛОКСАЦИН, ОТНОСИТЕЛЬНО ОСНОВНЫХ ВОЗБУДИТЕЛЕЙ РАНЕВОЙ ИНФЕКЦИИ

Резюме. В опытах *in vitro* изучена антибактериальная активность 11 мазей, содержащих офлоксацин, и 11 мазей, содержащих левофлоксацин, на стандартные штаммы *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* и *Staphylococcus aureus*. Отмечено, что при использовании мази с офлоксацином на водорастворимых основах с добавлением 10% фармасолва наблюдаются самые большие зоны задержки роста *P. aeruginosa* и тенденция к их возрастанию при добавлении 10% ДМСО, 5-10% транскутола Р, 0,5% трилона Б. При применении мазей с левофлоксацином на водорастворимых основах имеет место достоверное увеличение зон задержки роста при добавлении трилона Б в сочетании с 5%, 10% ДМСО, а также тенденция к росту при добавлении 5% ДМСО, 5% фармасолва, 10% транскутола, 0,5% трилона Б.

Ключевые слова: мази, офлоксацин, левофлоксацин, *E. coli*, *P. aeruginosa*, *S. Aureus*.

Shanyuk Y.A., Minukhin V.V., Lyapunov M.O., Lysokobyilka O.A. STUDY ANTIMICROBIAL ACTIVITY OF OINTMENTS CONTAINING OFLOXACIN AND LEVOFLOXACIN ON THE MAIN CAUSATIVE AGENTS OF WOUND INFECTION

Summary. We have studied the antibacterial activity of 11 ointments containing ofloxacin and 11 ointments containing levofloxacin on the standard strains of *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa* and *Staphylococcus aureus* in experiments *in vitro*. It was noticed that in cases of usage of the ofloxacin water-soluble ointment with 10% farmasolv the biggest zones of growth retardation of the *P. aeruginosa* strain and a tendency to increase with addition of 10% DMSO, 5%-10% transkutol P, 0,5% trilon B have been registered. Significant increase was observed in zones of growth retardation at adding trilon B and 5% DMSO, 10% DMSO and a tendency to increase with addition of 5% DMSO, 5% farmasolv, 10% transkutol, 0,5% trilon B as effect of water-soluble ointments containing levofloxacin.

Key words: ointments, ofloxacin, levofloxacin, *E. coli*, *P. aeruginosa*, *S. aureus*.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2013р.

Штанюк Євгенія Анатоліївна - аспірант кафедри мікробіології, вірусології та імунології Харківського національного медичного університету; +38 050 947-31-30

Мінухін Валерій Володимирович - д. мед. н., професор, зав. кафедрою мікробіології, вірусології та імунології; +38 099 274-57-46

Ляпунов Микола Олександрович - д. фарм. н., провідний науковий співробітник лабораторії технології та аналізу лікарських препаратів ДНУ "Науково-технологічний комплекс "Інститут монокристалів" Національної академії наук України"; +38 067 578-35-77

Лисокобилка Олексій Андрійович - молодший науковий співробітник лабораторії технології та аналізу лікарських препаратів ДНУ "Науково-технологічний комплекс "Інститут монокристалів" Національної академії наук України"; +38 097 219-12-12

© Мінухін В.В., Коваленко Н.І., Ткаченко В.Л., Замазій Т.М., Гвоздецька А.-В.А., Коваленко Ю.Д.

УДК: 579.8: 615.281:615.33:616.24-002.363

Мінухін В.В., Коваленко Н.І., Ткаченко В.Л., Замазій Т.М., Гвоздецька А.-В.А., Коваленко Ю.Д.

Харківський національний медичний університет, кафедра мікробіології, вірусології та імунології (пр. Леніна, 4, м. Харків, Україна, 61022)

КОМБІНОВАНА ДІЯ ЕФІРНОЇ ОЛІЇ МАНУКИ З АНТИБІОТИКАМИ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО ЗБУДНИКІВ ІНФЕКЦІЙ ВЕРХНІХ ДИХАЛЬНИХ ШЛЯХІВ В ДОСЛІДАХ IN VITRO

Резюме. На підставі дослідження було виявлено синергізм протимікробної дії олії мануки та низки антибіотиків по відношенню до умовно-патогенних мікроорганізмів - збудників інфекційних захворювань верхніх дихальних шляхів. Найефективнішими були її комбінації з азитроміцином, доксицикліном, цефоперазоном та цефотаксимом.

Ключові слова: ефірна олія мануки, антибіотики, інфекції дихальних шляхів.

Вступ

Інфекції дихальних шляхів залишаються однією з важливих проблем сучасної медицини, що пов'язано з високим рівнем захворюваності як дітей, так і дорослих, частими ускладненнями і значними економічними збитками [Андреева, Стецюк, 2009]. Фарингіти і тонзиліти є найбільш поширеними захворюваннями верхніх дихальних шляхів у всіх вікових групах [Дуда, Бойко, 2012].

При виборі тактики антимікробної терапії необхідно враховувати не тільки спектр вірогідних збудників, але й тенденції формування резистентності провідних етіологічних агентів до антибіотиків, тому що в останній час спостереження свідчать про появу резистентності до кожного нового препарату приблизно через 5 років його інтенсивного застосування в клінічних умовах [Вісох, 2009].

Застосування антимікробних композицій, які містять препарати з різним механізмом дії, є пріоритетним напрямком пошуку нових шляхів впливу на мікроорганізми з метою попередження формування антибіотико-резистентності. Враховуючи синергічну антимікробну дію антисептиків, антибіотиків та ефірних олій на збудники бактеріальних інфекцій слизових оболонок, а також позитивний місцевий протизапальний ефект, доцільна подальша розробка комбінованих антимікробних лікувально-профілактичних препаратів [Вовк, Прокопчук, 2013; Гребова и др., 2013].

Одним із таких препаратів є ефірна олія мануки (*Leptospermum scoparium*) із Нової Зеландії, яка ефективна проти широкого спектру бактерій, має виражені антивірусні, протигрибкові властивості та не викликає виникнення резистентності мікроорганізмів [www.aromajournal.com].

Метою роботи було вивчення ефективності комбінованого застосування ефірної олії мануки та антибіотиків по відношенню до збудників інфекційних захворювань верхніх дихальних шляхів в досліді in vitro.

Матеріали та методи

В якості тест-культур використовували стандартні штами мікроорганізмів: *Staphylococcus aureus* ATCC 25923, *Staphylococcus epidermidis* ATCC 14990, *Escherichia coli* ATCC 25922, *Klebsiella pneumoniae* ATCC 5505, *Pseudomonas aeruginosa* ATCC 27853, *Pseudomonas aeruginosa* ATCC 9027, *Proteus vulgaris* XZ 4636, *Proteus mirabilis* ГІСК 160208, *Candida albicans* ВКПГу 401/НСТС 885-653, а також клінічні штами, виділені від хворих, які знаходилися на стаціонарному лікуванні в комунальному підприємстві охорони здоров'я "Харківська міська клінічна лікарня № 30".

Антибактеріальну та протигрибкову активність ефірної олії мануки у досліді in vitro вивчали методами серійних розведень та дифузії в агар відповідно до Наказу МОЗ України № 167 від 05.04.2007 та рекомендацій міжнародного комітету клінічних лабораторних